

- Meditatie
- Ambtelijke praktijk
- Bijbelstudie
- Kerkelijk actueel
- Boekbespreking

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

Meditatie

*En Hij, de scharen
ziende, werd
innerlijk met
ontferming
bewogen over
hen, omdat zij
vermoeid en
verstrooid waren,
gelijk schapen,
die geen herder
hebben*

Mattheüs 9:36

*Hebt u zichzelf
herkend? Zwak
van moed zijn
we, en klein
van krachten,
en stof van
jongsaf.*

Het thema van de herder met zijn schapen is geliefd zowel in het Oude als het Nieuwe Testament. En nu moeten we bij dat Bijbelse beeld niet denken aan de situatie zoals wij die hier in Nederland kennen. Die enkele schaapherder die met zijn kudde over de Hoge Veluwe of door Drenthe trekt. Daar zijn de gevaren maar zeer beperkt. Nee, we moeten onszelf naar het oude Israël verplaatsen, met zijn roofdieren en ravijnen. En zie daar nu eens een schaap lopen en onszelf de vraag stellen: wat is een schaap nu eigenlijk voor een dier?

Wel, een schaap heeft een aantal aantrekkelijke eigenschappen. Het zijn ongevaarlijke, lieve, aanhankelijke dieren.

Daarbij zijn ze ook nog eens afhankelijk. Ze hebben geen middelen om zich te verdedigen of om mee weg te vluchten. Ze zijn daarbij ook nog eens erg zwak. En als ze eens op hun rug komen te liggen, dan kunnen ze zich niet zelf omdraaien en gaan ze een gewisse dood tegemoet.

Ik hoef er weinig meer aan toe te voegen, om duidelijk te maken dat schapen helemaal aangewezen zijn op de zorg en de bescherming van een ander.

En dat moet iemand zijn die van ze houdt. Die ook geduld met ze heeft. Want behalve die aantrekkelijke eigenschappen hebben ze ook minder goede eigenschappen. Eigenschappen die hen naar het verderf brengen. Schapen hebben immers de neiging om weg te lopen. Al staat er nóg zoveel gras in

het weiland, dan nog gaan ze aan het zwerven. Zodat ze door hun eigen schuld in allerlei gevaren terechtkomen. En dat afdwalen gebeurt niet maar één keer, nee schapen zijn ook nog eens hardleers. Elke keer weer dwalen ze af. Ze zijn koppig en eigenwijs. En pas als dat schaap helemaal machteloos is, als het geen kant meer op kan, dan gaat het zoeken naar iemand die hen helpen kan. Dán pas gaan ze om hulp roepen en laten ze zich gewillig dragen. Een schaap is niet alleen zwak, het is ook nog eens dwaas.

Hebt u zichzelf herkend? Zwak van moed zijn we, en klein van krachten, en stof van jongsaf. Het leven is een damp en de dood wenkt ieder uur. Maar niet alleen dat, we zijn ook nog eens dwaas. Want we geloven nog steeds in die leugen van de duivel, die ook ons in het paradijs influisterde: gij zult de dood niet sterven. We zijn ook dwaas omdat we de gevaren zo onderschatten. We zijn zo verduisterd van verstand en hart dat we allerlei dingen in ons leven toelaten die ons naar het verderf slepen. Dat we de gevaren zelfs ópzoeken en de zonde en de wereld bewust in ons hart en in ons huis toelaten.

Dat we de grazige weiden van Gods Woord verlaten en het liever zelf willen uitzoeken. Dat we de fontein des heils verlaten en ons bakken uithouwen, gebroken bakken die geen water kunnen bevatten. We zijn ten dode opgeschreven in onszelf. En als er niet iemand tot ons komt en ons de

weg wijst en ons niet voorgaat in die weg en ons niet rédt uit die gevaren, dan komen we om.

De schapen hebben iemand nodig die voor hen zorgt en hen beschermt. Die hen liefheeft als zichzelf. En dat is de herder. Hij geeft ze te eten, hij stelt ze gerust, hij gaat voor de kudde uit, zodat ze niet langs gevaarlijke wegen gaan. Hij waakt over hen, ook 's nachts; hij verjaagt de roofdieren, hij beschermt ze met zijn eigen leven. Want hij weet: die dieren zijn helemaal van mij afhankelijk.

En daarom stemt hij heel zijn leven af op de zorg voor de schapen. Dag en nacht vragen ze zijn aandacht en is hij met ze in de weer. Altijd moet hij oplettend zijn vanwege de gevaren die hen omringen. Zijn ogen spieden de horizon af, ze zoeken in de bosjes en achter de bomen. Want elk moment kan de dood toeslaan. En hij moet vooruit zien of er geen gevaarlijke ravijnen zijn, zodat hij beter een andere weg kan kiezen. En hij kan zijn schapen geen ogenblik uit het oog verliezen, omdat ze zo dwaalziek zijn.

Dát is een herder en dat is zijn werk. Onderwijzen, leiden, beschermen en verzorgen.

En dan zien we daar de Heere Jezus staan, in Mattheüs 9. Waarschijnlijk op een verhoogde plaats en dan ziet Hij de schare op Zich afkomen. En hoe typeert Hij ze? Als schapen. Zwak, afhankelijk, dwaas, zondig. Maar dat niet alleen, het ergste is dat ze zonder hêrder zijn. Ze worden geleid door

valse herders, die hen verkeerde wegen insturen. Dat betekent dat ze dus voor eigen rekening staan. Ze krijgen geen onderwijs, ze worden niet geleid, niet beschermd en niet verzorgd. En dan zijn ze in levensgevaar.

En dat ziet de Heere Jezus voor Zich. Die in zichzelf zwakke, dwaaze schapen zijn vermoeid en verstrooid. Ze zijn vermoeid. Eigenlijk staat er: afgestroopt, ontveld. Compleet uitgeput, moegestreden en versleten. Ze zijn verstrooid. Dat wil zeggen: op de grond gegooit, hulpeloos op de grond liggend. Dat was de toestand van die menigte mensen die op de Heere Jezus afkwam. Een kudde die de moed heeft opgegeven en nu uitgeput is gaan liggen.

Hoevelen zijn er vandaag de dag niet die op deze wijze zónder herder zijn. Ze worden geleid en verzorgd door onderherders die zelf niet eens weten wat het is om schaap te zijn. En daarom kennen ze de noden van de schapen niet. Ze weten niets van hun zwakten af, en ze denken dat het wel meevalt met hun dwaasheid. En die gevaren? Dat moet je ook niet teveel benadrukken, want ze zouden eens onrustig worden. De mensen wordt verkondigd dat er vréde is en geen gevaar,

En ondertussen worden de schapen vermoeid omdat ze verkondigd wordt dat ze heilig moeten gaan leven. Maar hoe dat kan als

je nog nooit gerechtvaardigd bent geworden, dat blijft een raadsel.

Men heeft nog nooit de nood van het schaap gevoeld wat het wil zeggen om verloren te zijn. Van de onmogelijkheid om zalig te kunnen worden. En daarom wordt de zweep over de kudde gelegd.

Ze móeten hun naastte liefhebben, ze móeten dit, ze moeten dat. En zo, zegt Kohlbrugge, is het Evangelie een nieuwe wet geworden.

Andere valse herders kennen het voedsel niet wat die schapen nodig hebben. Zij leiden de schapen niet in de grazige weiden van Gods Woord. Ze geven ze slechts maar een déél van het voedsel. Bijvoorbeeld alleen het voedsel van de wet. Ze houden hun kudde slechts de toorn van God voor. En van de onmogelijkheid van zalig worden. En ze hangen de ruif zó hoog, dat zelfs een giraffe er niet bij kan, laat staan een schaap. En het aanbod van vrije genade wordt beperkt tot een klein clubje van hoogbekeerde mensen. En de zoekende zielen worden weggestoten, net als die blindgeborene uit de synagoge.

Als er één is geweest op deze aarde die al deze noden heeft gezien, dan is het de Heere Jezus geweest. Hij kent als geen ander de gevaren en de noden die de schapen omringen als zij geen herder hebben. En toen Hij die schare zonder herder zag toen werd Hij innerlijk met ontferming over hen bewo-

gen.

Eigenlijk staat er, dat Zijn hart Zich krampachtig samentrok. Hij krimpde ineen. De Heere Jezus zag stervende mensen, maar die niet geschikt waren om te sterven. En dat deed Hem ineenkrimpen van smart en bewogenheid.

Dat gaat ook over ons, zoals we geboren worden. Het gaat over u en jou als we nog onbekeerd zijn. Als je nog zo door kan leven. En dat kán Hij niet aanzien. En daarom is Hij die diepe en zware gang van lijden en sterven gegaan. Nee, ik zeg daarmee niet dat Christus voor alle mensen is gestorven. Maar wél zeg ik met Thomas Boston dat er een gestorven Christus voor alle mensen is. Hij is bewogen over jonge mensen, die zonder God willen genieten van het leven. Hij is bewogen over oude mensen die nog altijd onbekeerd zijn. Hij ziet onze kinderen aan, die een leven voor zich hebben in die donkere, koude, zondige wereld. Hoor toch eens naar de stem van die Herder: wend u tot Mij en wordt behouden! Hoor wat de Herder zegt: en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.

Ja maar, hoe kan ik dat doen? Ik ben zo onwaardig!

Maar is dat een bezwaar dan? Kunt u mij ergens in de Bijbel aanwijzen waar staat dat je eerst een bepaalde mate van waardigheid moet bezitten? Eerst zoveel overwonnen, eerst zoveel rechtgezet en dat God dat eerst moet keuren en dat je dán pas tot de Herder mag komen? Dat staat er niet, nou, gelóóf dat dan ook niet!

Mag ik dan toch komen zoals ik ben? Ja! Als iemand die Zijn ontferming helemaal niet waard is. Als een hopeloos geval. Zó. Want Hij is een ontfermende, barmhartige Hogepriester, die medelijden heeft met onze zwakheden. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

Van de Redactie

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie opgenomen van ds. M.A. Kempeneers over Matth. 9:36. Ds. Tanis gaat verder met zijn schrijven over de brief van Judas. Ds. P. Roos schrijft naar aanleiding van de Chr. Gereformeerde Gemeente te Delft over onze kerken. Ds. J.M.J. Kieviet schrijft verder over het avondmaalsformulier. Ds. K. Hoefnagel schrijft in zijn vragenrubriek over bidden in de eredienst. Tenslotte wat boekbesprekingen en berichten.

Ambtsdragersconferentie

Ds. J.M.J. Kieviet hoopt te spreken over het onderwerp 'homoseksualiteit'. Vanwege de bevestiging en intrede van ds. Procee in Middelharnis wordt deze conferentie D.V. 14 januari gehouden in de Chr. Geref. Kerk te Noordeloos.

Verschijning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. dinsdag 29 november verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 17 november.

AvH

M.A. Kempeneers

Strijden voor en waarom?

Judas 3 en 4

Brieven schrijven is een bekende zaak. Al in oude tijden kwam het voor. In de Bijbel staan ook brieven. Brieven van allerlei aard. Brieven geschreven onder verschillende omstandigheden of met een bepaald doel. In Het Nieuwe Testament staan 21 brieven. Ze hebben betekenis, want ze zijn geschreven door de inspiratie van de Heilige Geest. Opvallend is dat in de brieven het persoonlijke en de betrokkenheid tot de lezers niet ontbreekt. Soms gaat het persoonlijke gepaard met een pastorale inslag. Zo is het ook bij de brief van Judas. Het valt op in vers 3. Wijziging van onderwerp bij het schrijven van een brief is ons niet onbekend. Een bepaalde gebeurtenis kan daar de oorzaak van zijn. Zo was dit ook het geval bij Judas. Hij had met alle ernst toegezegd om te schrijven over de gemene, wat is de gemeenschappelijke zaligheid (vs. 3). Een hoogst belangrijke zaak. Voor dit en het toekomstige leven. Vol van inhoud. Van betekenis voor hoofd en hart. Troostvol voor dit leven en wijzend op een rijke toekomst. De zaligheid Gods in Christus. Het is te begrijpen dat Judas daarover wilde schrijven.

Vermaning tot strijd

Maar zijn gedachten worden geraakt door wat hij hoort. Er werkt wat in de gemeenten. Het laat hem niet meer los. Het verandert zijn schrijven. Dit geeft hij zelfs door aan de geadresseerden. Eerst zegt hij met welk een aandrang hij tot de lezers wilde schrijven over de zaligheid, maar hij wordt genoodzaakt ervan af te zien. Hoe belangrijk en heilvol de zaak ook is. Er is een dreigend gevaar onder jullie. Een expresbrief wordt verzonden. Met een dringend vermaan. Het grondwoord wijst op een dringend en biddend verzoek met een aansporing. Welk een herderlijke lief-

de spreekt daarin. Al de geadresseerden worden opgeroepen om te strijden. In de Bijbel wordt op verschillende wijze geschreven over strijden. Het kan gaan om een oorlogssituatie. Er kan strijd zijn uit ijver, uit jaloezie, of een strijd om het bestaan. Ook in geestelijk opzicht wordt er gewezen op strijden. Aan Jezus werd de vraag gesteld of er ook weinigen zalig worden. Tot allen sprak Jezus: Strijdt om in te gaan door de enge, dat is de nauwe poort (Lukas 13:23 en 24). Een altoos voortdurende strijd hoort er te zijn om de poort in te gaan en door te komen en zo zalig te worden. Gebedstrijd met loslaten van alles wat waarde heeft voor de mens zelf. Paulus spoorde zijn geestelijke zoon Timotheüs aan om de goede strijd des geloofs te strijden (1 Tim. 6:12). Er dient strijd te zijn tegen alles wat van de Heere afrekt en de strijd tegen de satan, de zonde en eigen vlees dient gevoerd te worden. En zo te grijpen, te staan naar het eeuwige leven. De strijd waar Jezus toe aandringt en waar Paulus van spreekt mag ons niet vreemd zijn. Wie van geen strijd of bestrijding weet is geen waar christen. Als het over strijd of bestrijding gaat dan dienen we aansluiting te vinden in wat in de Heilige Schrift beschreven staat. Maar dat niet alleen. Wat Judas schrijft aan de lezers mag geen onbekende zaak zijn.

Geloofsinhoud

Judas heeft het over het strijden voor het geloof dat eenmaal de heiligen overgeleverd is (vs. 3). Die strijd moet in tweeërlei zin gevoerd worden. Defensief en offensief. De bedreigingen die er zijn mogen niet onderschat worden. Het zwaard des Geestes, dat is Gods Woord, dient gehanteerd te worden en het bewaken, dat is het bewaren, dient ook te geschieden

voor het geslacht van vandaag en morgen. Dat is de heilige roeping en daarin spreekt liefde tot de kerk van morgen. Als Judas het heeft over geloof, dan heeft hij het niet over de daad van het geloof maar over de inhoud van het geloof. Het gaat over heel de verzameling van Schriftuitleg die men van Christus en Zijn apostelen geleerd had. Daarbij is ook betrokken wat men gehoord had van getuigen van Christus Jezus. De christelijke normen en waarden zijn daarbij betrokken. Alles samengevat draagt het de naam van geloof. Geloofswaarheid. Het echte christelijke geloof. Daar behoort bij de opdracht die Jezus voor Zijn hemelvaart Zijn discipelen gaf. Lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb (Matth. 28:19) en wat we lezen van de eerste Pinkstergemeente: zij waren volhardende in de leer der apostelen. De grote waarde daarvan heeft Paulus verschillende keren in zijn brieven aan Timotheüs benadrukt. Waar nu Judas op wijst als samenvatting is geloofsbezit geworden. Het is overgeleverd. Geen geringe zaak. Ook vandaag niet. Niet vergeten mag worden dat die overlevering er is vanaf het begin van de eerste christelijke kerk. Bijzonder in de eerste brief aan de Korinthiërs (hoofdstuk 15) beroept Paulus zich daar op. Dat unieke hoofdstuk spreekt van de opstanding van Jezus uit de doden en de vrucht ervan. Met nadruk zegt Paulus daarvan dat hij door de overlevering heeft ontvangen en dat geeft Paulus door in de verkondiging, in de prediking. Zo ontvangt de gemeente apostolische overlevering die teruggaat op de prediking van de apostelen. En die apostolische overlevering wordt concreet in de canon van het Nieuwe Testament. Het is zo wat er staat en wat daardoor ge-

*Tot allen sprak
Jezus: Strijdt om
in te gaan door
de enge, dat is de
nauwe poort*

*Wat is er
nu openlijk
merkbaar en
hoorbaar?
Schittert het
fijne goud
nog?*

kend, geloofd wordt tot zaligheid en tot de wandel des geloofs. Dat geloof nu is eenmaal overgeleverd. Eens en voor altoos. Terecht wordt gesproken van een gesloten canon.

Heiligen

Als Judas het heeft over de overdracht van het kostbare bezit, dan is het in handen gelegd van de heiligen. Heiligen zijn de gelovigen die uit de wereld gekocht zijn door het bloed van Christus. Zondaren die God in en door Christus tot Zijn kinderen heeft aangenomen. Gewassen en gereinigd in Zijn bloed en geheiligd door Zijn Geest. Zij woonden in de gemeente van Jeruzalem, Lydda en Joppe. Ook hebben zich verschillenden als vluchtelingen gevestigd in Damascus en Antiochië. We kunnen dit lezen in Handelingen. Wat overgeleverd is mag niet naast zich neergelegd worden of gering geacht worden of veranderd of 'verbeterd' worden. Ook door ons niet. Laten we Openbaring 22:18 niet vergeten. Wij behoren op de juiste, verantwoorde wijze om te gaan met wat ons is overgeleverd en er voor te strijden. Bewakend en verdedigend. De taak van de kerk mag nimmer onderschat worden. Zij behoort naar het Woord een pilaar en vastigheid (een fundament) der waarheid te zijn. Zij heeft in de wereld en van zelf ook in de verkondiging en op de catechisatie de taak om de leer van de Heilige Schrift door te geven. Het gezag van de Heilige Schrift en het kerkelijk gezag van de belijdenisgeschriften. Er is ons wat overgeleverd. Beseffen we het nog? Leven we er nog bij en door? Misschien was er in het verleden wat onheilg vuur in het belijden en strijden. Wat is er nu openlijk merkbaar en hoorbaar? Schittert het fijne goud nog? Wat heeft het voorgeslacht er niet voor gestreden en geleden. Waarom zijn gemeenten gesticht? Om het geloof. Om de geloofsinhoud. Dat is bekend.

Dreigend gevaar

Judas heeft niet uit starheid opgeroepen om te strijden tot behoud van het overgeleverd ge-

loof. Er is voor de gemeenten een dreigend gevaar. Er is sprake van misleiding. Het is al gekomen tot een invasie en dat mag niet onderschat worden. De invloed ervan is er al. Sommigen, zegt Judas, zijn de gemeente binnengeslopen. Judas noemt hun namen niet. Waarschijnlijk dat de lezers dan meer aan de personen zouden denken of over de personen zouden spreken, meer dan over hun leer. Dit komt vandaag ook wel voor. Op een slimme manier zijn ze in de gemeente gekomen. Maar met een vast doel. Heel vriendelijk en inwinnend gaan ze te werk. Ze gedragen zich als meelevende leden van de gemeente. Althans zo was het in het begin. Broederlijk zaten ze met anderen aan één tafel. Met hun vriendelijkheid imponeerden zij verschillenden. Het leidde tot nader contact en luisteren en in zich opnemen. Iets wat vandaag ook niet vreemd is. De indringers krijgen aanhangers. Dit grijpt Judas dus diep aan, omdat hij weet dat het verleiders, misleiders zijn. Zulke personen zijn altijd een sluipend gevaar geweest voor de christelijke kerk. Vandaar dat de apostelen er op gewezen hebben. Paulus schrijft aan de Galaten over de ingekropen valse broeders (Gal. 2:4). Paulus wijst Timotheüs ook op personen die de huizen insluipen en met een gericht doel (2 Tim. 3:6). Als Judas denkt aan de binnendringers dan houdt hij de lezers stil bij hun inzet. Er heeft een gedaantewisseling plaatsgegrepen. Ze hebben hun vacht afgeworpen en zijn nu verscheurende wolven. Zij veranderen de genade van onze God in ontuchtigheid en de enige Heerser God en onze Heere Jezus Christus verloochenen zij (vs. 4). Gedreven door de duivelse geest benadrukken zij allereerst dat zij de genade Gods en de vergeving der zonden in Christus niet ontkennen. De belijdenis daarvan mag leiden tot de overtuiging: ik ben geen zondaar meer. Ik ben vrijgemaakt. Ik sta in de vrijheid en ben aan niets meer gebonden. Het vrije leven, het losbandige leven mag er zijn. Vandaag helemaal onbekend? Wat wordt er soms smalend gesproken over regels (regeltjes)

wat de zondag betreft en wat de levensstijl aangaat. Men vergeet dat die regels er ook zijn wat het dagelijkse leven betreft. Denk aan de verkeersregels. We zijn in het verkeer daaraan gebonden en wie leeft bij de waarde en de betekenis van regels voelt het niet als een knellende band. Zo is het ook als het gaat over het leven van alle dag. Wij zijn allereerst gebonden aan Gods heilige wet en wat verder naar het Woord is. Het doen geschiedt om 's Heeren wil. Laten we dit de jongeren voorhouden.

Verloochening

Judas voegt het volgende toe aan wat hij gezegd heeft: door hun levensgezindheid verloochenen zij de enige Heerser God en onze Heere Jezus Christus. Levensgevaarlijk is het dat zij in hun verloochening niet aangeven de verwerping van het Godsbestaan en dat de Heere Jezus Koning en Zaligmaker is. Dit geloof stond voor hen vast. Maar nu de heiliging door Jezus Christus en Zijn Heilige Geest werd als niet noodzakelijk geacht. Rechtvaardiging en heiliging werden ontkoppeld en nog erger: ontkend. Als niet noodzakelijk. Niet te scherp noemt Judas hen goddelozen. Het zijn geen theoretische atheïsten, maar praktiserende atheïsten. Vandaag zijn er heel wat geesten uitgegaan. En het wordt gezegd: legt het accent op wat bindt. Gaat dat na en niet wat scheidt. Is alles wat scheidt van geringe waarde? Als dat zo is, dan zijn alle kerkelijke afscheidingen onjuist geweest. Maar dat is de vraag? In de chaotische, gevaarlijke levenssituatie is de vraag niet overbodig: is het strijden voor de geloofsinhoud, die ook ons is overgeleverd, overbodig of dringend geboden?

M.C. Tanis

ACHTEROM

Symboliek in deze titel? Misschien wel. We komen in onderstaande regels terecht bij de achterdeur van onze kerken. Maar wie bekend is met de geschiedenis van de Chr. Gereformeerde Gemeente van Delft, begrijpt de bedoeling onmiddellijk. Deze gemeente kerkte in een gebouw aan het Achterom in Delft.

Er verscheen ongeveer een jaar geleden een boekje, waarin de geschiedenis wordt beschreven van deze gemeente in Delft. Ik bedoel dan niet de Delftse gemeente uit ons kerkverband, maar een groep, die zich indertijd onttrok aan onze gemeente.

De schrijver, de heer Lodewijk te Alblasserdam, laat zien dat de geschiedenis van die gemeente nauw verbonden is met ontwikkelingen in ons kerkelijke leven. Daarom wordt ons in dit werkje een spiegel voorgehouden en komen we in aanraking met een stukje kerkgeschiedenis, dat ook voor ons van belang is. Dat was wellicht ook de reden waarom het boekje werd toegezonden aan onze stichting. Ik geef graag enige aandacht aan deze uitgave. Ik moet vanwege ruimtegebrek voorbijgaan aan allerlei persoonlijk getinte verhalen over de families Langstraat en Deijls. Deze hebben voor dit artikel geen overwegende betekenis. Voor de gemeente hebben zij echter grote betekenis (gehad).

De kleine kerkgeschiedenis mag zich verheugen in ruime belangstelling. Omdat ik zelf en dus ook mijn generatie de tijd heeft meegeemaakt, waarin de gebeurtenissen in dit boek plaats vonden, spreekt het ons te meer aan. Bezie mijn opmerkingen niet als een samenvatting (vanwege ruimtegebrek), maar meer als kanttekeningen. Ik herinner me hem nog heel goed, de man die op mij als kind grote indruk maakte en die in deze gemeente een grote plaats heeft ingenomen: Ds. J. G. van Minnen. In mijn kinderjaren stond hij in Huizen; wij woonden in Naarden, waar mijn vader le-

rend ouderling was. Hij preekte in die tijd meermalen in Naarden. Hij was een gedreven mens, uitzonderlijk begaafd, een profetische gestalte. Zijn preken waren duidelijk en wars van vaagheden. Hij noemde de dingen bij hun naam. Hij had een hartstochtelijke stijl van preken. Br. Lodewijk besteedt (terecht) heel veel aandacht aan zijn geestelijke en dogmatische inzichten. Het gaat dan over belangrijke thema's: de bekommerde kerk, de rechtvaardigmaking, geloofszekerheid, verbondsoptimisme. Gedegen en veelal heldere opvattingen. Maar altijd gebracht als ijzer dat ijzer scherpt. Nuanceren was niet de sterkste kant van van Minnen. Als u het hebt over zwart-wit denken, lees dan de preken van deze dominee. Naast deze zwaarwegende onderwerpen, hadden ook andere zaken zijn vurige aandacht; ik noem de Nieuwe Bijbelvertaling, de haardracht van de vrouw (dit vooral), rhythmisch zingen, Nieuwe berijming, gezangen. Zet deze onderwerpen op de agenda van een predikant in onze kerken, dan heeft hij een probleem. Vanwege de grote verdeeldheid over deze zaken. Het zijn nog steeds onderwerpen die ons bezig houden; alleen zijn er wel enkele andere hete hangijzers bijgekomen. Jonge mensen vragen zich misschien af of er een halve eeuw geleden ook al zoveel verdeeldheid was? Nou en of! Ds. van Minnen zocht niet de breedte van de kerken, zoals Ds. K. Boersma recent in een interview aanbeveelt. Daar hebt u dan die twee standpunten die er bestaan. Ik zou ervoor willen pleiten om, eerder dan de breedte

van de kerken, de breedte van de Kerk te zoeken. Dat is helaas niet hetzelfde.

Van Minnen vond geen van beide; hij kwam terecht in een steeds enger wordend isolement. Karakter en aanleg brachten hem veelvuldig in conflicten. In die tijden hebben veel predikanten onze kerken verlaten. Ik noem de di. van der Bijl, van Ravenswaay, Venema, Zijderveld, (allen naar GG), ds. du Marchie van Voorthuysen, ds. Smits, ds. Baay (naar OGG). Van Minnen ging een geheel eigen weg, wat zijn individualistische inslag typeerde. Hij bestreed modernistische uitwassen in onze kerken, maar evengoed richtte hij zijn pijlen op de broeders van Bewaar het Pand, zeker toen hij meende dat zij hem alleen lieten in zijn aftocht uit onze kerken. Onze kerken waren in die dagen vol beweging en verdeeldheid. Net als nu. Nu echter zijn de scheidsmuren hoger en dikker. Zonder echter veel uitredingen van ambtsdragers. Deze zijn er nog wel maar in mindere mate. Zij die in onze kerken bleven, stonden inhoudelijk achter de bezwaren van van Minnen. Zij misten echter het scherpe karakter van hem en dus gingen zij een andere weg. De afloop laat duidelijk zien dat de weg van deze dichterdominee uiteindelijk uitmondde in grote onenigheid en twist. Hoe tragisch dat in deze predikant het zuivere en het menselijke zo dooreen lagen. Hoe vreselijk als de kerk de aanleiding vormt tot zulke grote tegenstellingen!

We blijven met enkele vragen zitten, vragen die mede vanuit dit boekje naar ons toekomen. Wat is de toekomst van onze kerken en hoe gaan wij met de verdeeldheid om? De weg van van Minnen zal niet de onze zijn, maar hoe moet het dan wel? Hebben we eigen eer en rust op het oog, nu we nog steeds in ons kerkverband leven? De weg van hen die heengingen,

*Jonge mensen
vragen zich
misschien af
of er een halve
eeuw geleden
ook al zoveel
verdeeldheid
was?*

*Is de grondslag
waarop ik mijn
zekerheden
bouw, wel
stevig genoeg?*

bevredegde meestal niet. Van Ds. Smits is bekend dat hij niemand kon aanraden te doen wat hij deed. Ik besef dat ik het nu alleen nog maar heb over predikanten. Hoeveel leden hebben onze kerken al niet verlaten? Ook zij hebben daar veel verdriet aan beleefd. Met de dichter van psalm 74 kunnen we alleen maar smeken: "Aanschouw het verbond". En hoog daarboven is er de grote Hogepriester Die bidt voor Zijn kerk, voor zo'n kerk als nu. Dat is genoeg, maar het betekent niet dat wij onze roeping verder kunnen verzaken. De geschiedenis van Delft, zoals deze voor ons ligt, geeft ons onderwijs; we moeten ook leren van de strijd en de fouten van het voorgeslacht. Het eerste dat ik hier ontdek, heeft te maken met het karakter van ons, mensen. We hebben allen onze aanleg. Dat laat zich niet ontkennen en wegstrepen. Daarvoor moeten we wel op onze hoede zijn. Zeker als het gaat om het karakter van een dominee, hetzij hij hartstochtelijk strijdt, hetzij hij irenisch de strijd ontloopt. Daarmee zal hijzelf de meeste moeite hebben. Dat blijkt uit de tekstkeus van ds. van Minnen, toen hij bij een jubileum sprak over het einde van Simson ("Sterk mij ook alleenlijk ditmaal"). Toch moeten we niet vergeten dat degenen die voor de kerk in deze wereld van grote betekenis geweest zijn, juist mensen waren met een uitgesproken karakter. Luther en Kohlbrugge zijn daarvan sprekende voorbeelden. Denk ook aan Johannes de Doper, aan de apostel Paulus. Wat ds. van Minnen betreft kunnen we dan wel denken dat hij het verkeerd en te rigoureuus wilde aanpakken, maar stel u een milde en zachtmoedige Luther voor, dan zou de geschiedenis heel anders gelopen zijn. Dan is daar ten tweede de heiligheid van de kerk. Ook al is die kerk in groot verval, het blijft toch de kerk en dat woord betekent: wat van de Heere is. Dat moeten we ons altijd bewust zijn. Ook als de kerk een verzameling van menselijke gebreken en zonden lijkt te zijn, ook dan moeten we oog hebben voor wat Christus

noemt: Mijn gemeente. Dit in tegenstelling met de schone gebouwen, waarvan geen steen op de andere zal blijven. De Kerk is van de Heere; dat vraagt voorzichtigheid en geestelijk onderscheiden. De broeders van deze gemeente in Delft zullen veelvuldig met de vragen naar het wezen van de Kerk te maken gehad hebben. We maken uit dit boek op wat we in het algemeen al weten dat liefde tot de waarheid en tot Christus ons brengt op gladde (kerkelijke) plaatsen.

Vervolgens kunnen we stellen dat de genoemde namen geleden hebben aan de kerk. Ik spreek van namen, omdat ook ds. Salomons, evenals Ds. van Minnen, eveneens afkomstig was uit ons kerkverband; ook hij heeft in deze gemeente gewerkt. Het omgekeerde kan ook gezegd worden, namelijk dat de kerk lijdt aan predikanten en andere kerkleden. De vraag is actueel: Lijden ook wij aan de kerk? Kennen ook wij die hartsrochtelijke betrokkenheid bij de zaak des Heeren? Zijn we als Jozef, die sprak: ik zoek mijn broeders? Zijn we als de profeet die weende op de puinhopen van Jeruzalem? Van Minnen en anderen, zij gingen heen, anderen zijn gebleven; maar wat is de vrucht van dat blijven dan? Nog is de kerk in nood, in groter nood. Van Minnen zou bijvoorbeeld ook de mensen van Bewaar het Pand verwijten dat zij meer zien in eigen positie dan in de zaak van de Heere. Een boekje als dit stelt ons voor de vraag hoe wij staan in de kerk. Is uittrekking nu een dringender zaak?

De weg van van Minnen is ook nu geen begaanbare weg. De verdeeldheid is al zo groot. Ook om een andere reden. Bezien we de toekomst van onze kerken, dan kan het niet anders of wij komen "als vanzelf" buiten die kerken te staan. Of moet ik zelfs denken dat we buiten de kerk geplaatst worden? Niet door mensen, maar door ontwikkelingen, door de loop der dingen, die we nu heel duidelijk kunnen waarnemen. Het lijkt me ondenkbaar dat we binnen dit kerkelijk bestel zullen blijven. Over enkele jaren kan de kerk, kunnen onze kerken er als

volgt uitzien: dankzij Synodale ambivalentie zullen onze kerken en zal tevens ons beginsel opgaan in een wazige mengvorm van kerken en groepen. Onder hen zal het vooral gaan om onze kerken, in staat van vereniging met de GKV en de NGK. Zij die de Gereformeerde belijdenis en de Schriftuurlijk-bevindelijke prediking trachten vast te houden, worden een volslagen vreemdeling in de kerk. Nu al spreek ik herhaalde malen mensen die een vreemdeling in de eigen gemeente zijn. Zij staan nu al buiten de kerkelijke hoofdstroom. Slechts een enkele stap drijft hen straks verder naar buiten, maar dat was niet hun keus; verre van dat. Onze kerken tonen liefde voor de NGK en de GKV, terwijl de eigen leden worden heengezonden. Dat wordt een vreemde kerk. Ook als daarbij zaken zich voegen, die vragen en veel verwarring oproepen, zoals de plaats van homoseksuelen binnen die kerk.

Daar staan wij dan als cluster van gemeenten die gewoon Christelijk Gereformeerd willen blijven. Laten zij dat blijven! Laten wij met elkaar dat blijven. We hebben een band met elkaar. Dat blijkt steeds weer, op Panddagen, maar ook bij intrede van jonge broeders die dit beginsel willen dienen. Moge het zijn dat wij ons niet uiteen laten slaan, ook niet door ontbindende krachten van binnenuit. Bid om de vrede van dat Jeruzalem. Om vriend en broederen. En natuurlijk, ik vergeet het niet, is er de verbondenheid met andere kerken. We kunnen heel ver gaan in het samenleven met hen. Ik denk dan aan de HHK met name, omdat in die richting deuren opengaan en openstaan. Maar hopelijk ook met al diegenen die een even dierbaar geloof kennen. Zo lijkt de weg naar de oude vaderlandse kerk nog in zicht te komen. Maar: geen menselijke organisaties, maar Goddelijke leiding moge dan de overhand hebben. Deze ontwikkelingen lijken in een versnelling terecht te komen. Dan blijft het tóch waar: God is een Toevlucht voor de Zijnen, hun Sterkte als zij door droefheid kwijnen.

En verder wil ik niet de indruk wekken dat wij vanwege ons beginsel uitnemender zijn. Onder de zeven gemeenten uit Openbaringen 2 en 3 sloeg verval en afval op vele manieren toe. Laten wij vooral eens nadenken over die van Efeze, waar men terecht bezig was

met het beproeven van de geesten, maar waar toch het ernstige vermaan klinkt: "Ik heb tegen u dat ge uw eerste liefde hebt verlaten". Ook die vorm van verval roept om het oordeel dat de kandelaar van zijn plaats wordt geweerd als er geen bekering volgt. Zo komen we

uiteindelijk altijd weer bij onszelf terecht om in die weg te bidden om bekering en vergeving.

P. Roos

De praktijk der godzaligheid

Het avondmaalsformulier (56)

"Uit deze insetting van het heilige Avondmaal van onze Heere Jezus Christus zien wij, dat Hij ons geloof en betrouwen op Zijn volkomen offerande (die eenmaal aan het kruis geschied is) als op de enige grond en het enige fundament van onze zaligheid wijst, waar Hij onze hongerige en dorstige zielen tot een waarachtige spijs en drank des eeuwigen levens geworden is..."

Ons avondmaalsformulier is een uitvoerig document. Het zal mede om die reden zijn dat in niet weinig kerken het eerste deel van het formulier wordt voorgelezen op de zondag voorafgaande aan die van de avondmaalsbediening. Overigens is dat ook wel inhoudelijk te verdedigen.

Een uitvoerig formulier..., met naar onze indruk nogal eens een herhaling. Neem nu de zin die hierboven staat; nog niet eens de complete zin. Is wat hier beleden wordt niet al eerder gezegd in ditzelfde formulier? Ja, ongetwijfeld. Over Christus' kruisverdienste en het zalige profijt daarvan werd al eerder gesproken. We herinneren ons bijvoorbeeld de zinnen waarin onder meer staat dat Hij "Zijn gezegend lichaam aan het kruis heeft laten nagelen, opdat Hij het handschrift van onze zonden daaraan zou hechten..." En is ook zojuist al niet iets gezegd over "uw hongerige en dorstige zielen" die "met dit Mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven" worden gespijzigd en gelaafd? Wel, soortgelijke uitdrukkingen komen hier terug.

Waar dient dat voor?, mogen we ons wel afvragen. Wat was eigenlijk

de bedoeling van Olevianus met deze brede herhaling? Me dunkt, dat de opsteller heel bewust voor deze opzet heeft gekozen. Eigenlijk is hier sprake van een nadere verduidelijking van wat al gezegd is. Of beter nog: van een verdieping – en tegelijkertijd van een (in warme bevindelijke toon gevatte) verdediging van de leer der Reformatie. Van het hart van die leer. Met nadruk op vooral twee dingen: op de genoegzaamheid van het offer van Christus ("de enige grond onzer zaligheid...") en op de functie van het sacrament dienaangaande ("dat Hij ons geloof op Zijn volkomende offerande wijst..."). Met als geestelijke vrucht de wetenschap van het geloof dat "Hij onze hongerige en dorstige zielen tot een waarachtige spijs en drank van het eeuwige leven geworden is."

Rome

Olevianus, reformatorisch godgeleerde als hij is, beweegt zich hier op twee fronten tegelijkertijd. Een geharnast strijder voor de leer der zaligheid was hij. En nog meer dan dat: een mensenkind dat door genade het geestelijke profijt van deze leer aan eigen ziel had mogen ondervinden. En wiens hart voortdurend naar deze bron van zaligheid getrokken werd om zich te laven aan deze fontein des levens. Uit de Schrift geleerd, door het geloof beoefend en in zijn ziel ervaren hoe waar en nuttig deze waarheid is. Vandaar de betrokken toon in zijn formulier.

Hoe die twee fronten te benoemen, die Olevianus in zijn geestelijke wapenrusting hier betreedt? Het eerste front is dat van de avondmaalsopvatting in de pauselijke kerk. Wat leert Rome aangaande het avondmaal? Wel, dat Christus nog steeds geofferd wordt in de mis. Weliswaar een onbloedig offer, maar wel een offer. Waarmee het unieke, eenmalige karakter van Christus' kruisofferande geloofchend en ondermijnd wordt. Reden voor de opstellers van de Heidelbergse Catechismus (onder wie dezelfde Olevianus) deze leer te betitelen als een vervloekte afgoderij. Daartegenover belijdt ons formulier, in overeenstemming met de heilige Schrift, dat het kruisoffer van de Heere Jezus een "volkomen offerande" is, "éénmaal aan het kruis geschied." Het offer van Christus heeft ééns en vooral plaats gevonden. Het zal en mag niet herhaald worden. Heeft de Zaligmaker immers niet uitgeroepen aan het kruis: "Het is volbracht!" Juist dit feitelijke eenmalige heilsgebeuren op Golgotha is een machtige vertroosting voor Gods aangevochten kinderen. De strijd is gestreden; de zege is behaald; de vijand is overwonnen; de gerechtigheid is verworven; het verbond is besloten; de zaligheid is voorhanden. En daarvan geeft het sacrament voor wankelende en kleinmoedige zondaren een helder getuigenis. Dan behoef ik mijn geloof en betrouwen op niets anders te vestigen dan op wat buiten mij is, wat eenmaal buiten mij om is geschied. Dat geeft grond en fundament! Dan

De strijd is gestreden; de zege is behaald; de vijand is overwonnen;

kan ik me laten zinken op de vaste grondslag van de gerechtigheid die in Christus' zaligmakerswerk is geopenbaard.

Van een voortgaand offer is gelukkig geen sprake. De zaligheid ligt vast in het verleden. Ze is verankerd in wat God Zelf heeft gedaan. Hier spreekt alles van het volkomen werk van de drie-enige God. Van God de Vader die in Christus de wereld met Zichzelf heeft verzoend [2 Kor. 5: 19]. Van God de Zoon die als het volkomen Paaslam is geslacht [1 Kor. 5: 7]. Van God de Heilige Geest die de vrijmoedigheid werkt om tot Gods genadetroon toe te gaan met een waarachtig hart en in volle verzekerdheid des geloofs [Hebr. 10: 22]. Dit heil wil God nu doen verkondigen! In de prediking van Zijn Woord, maar niet minder in de bediening van des Heeren heilige tafel.

Zwingli

Er moet op nog iets gewezen worden. Olevianus richt zich hier immers tegen twee dwalingen. De ene is de leer van de paapse mis, zoals we zagen. Maar er is nog een front. Een afwijking van de bijbelse leer die wel minder ernstig lijkt, maar toch ook weersproken moet worden.

Als de drie bekende reformatoren noemen wij meest op rij: Luther, Calvijn en Zwingli. Een Duitser, een Fransman en een Zwitser. Wel, om die laatste gaat het nu. Ulrich Zwingli, die van grote betekenis is geweest voor de kerk in het land van de hoge bergen. Maar die op het punt van het heilig Avondmaal aan de heilsbetekenis van het sacrament tekort deed. Althans volgens Olevianus en zijn medestanders. Zwingli was zeer overtuigd van het tekort van Rome's leer. Met grote stelligheid heeft hij die bestreden. Niets moest hij hebben van de lichamelijke aanwezigheid van Christus in het heilig Avondmaal. Resoluut wees hij de Roomse trans-substantiatieleer af. Met bijna gelijke felheid veroordeelde hij ook de con-substantiatieleer van Luther. Nee, Luther wilde niet weten van de roomse gedachte dat het brood van het sacrament veranderde in Christus' vlees en

de wijn in Zijn bloed. Maar wel meende Luther dat Christus in en bij het Avondmaal "reëel present" was. Onder de gestalte van brood en wijn wil Christus zich in Zijn verheerlijkt lichaam aan de Zijnen geven, aldus de reformator van Wittenberg.

Wel, ook dat ging Zwingli veel te ver. Dat riekte toch nog naar het paapse bijgeloof. Om zich daarvan zo ver mogelijk te verwijderen, hing Zwingli een geheel tegengestelde gedachte aan. Naar zijn voorstelling was het hoofddoel van de avondmaalsviering niet meer dan een heenwijzing naar, een herinnering aan de dood van Christus. Het was, aldus Zwingli, de roeping van de gelovige om in liefde en geloof terug te denken aan het sterven van de Heere Jezus. Zo werd bij hem het avondmaal gereduceerd tot een gedachtenismaal.

We moeten toegeven dat dit op zichzelf beschouwd geen onbijbels element is. Zegt de Heere Jezus niet tot Zijn discipelen, en daarmee tot Zijn kerk van alle eeuwen: "*Doet dat tot Mijn gedachtenis!*" Er is aan de viering van het Avondmaal wel degelijk een aspect van gedenken verbonden. "*Als ik in gedachten sta bij het kruis van Golgotha...*" Maar de afwijking van Zwingli is, dat het bij hem daarbij blijft. De meditatie is bij hem doel. En dat doet toch tekort aan de geestelijke betekenis van het sacrament. Het is met name die derde reformator geweest, Johannes Calvijn, die dieper, bijbelser lijnen trok. Hij heeft laten zien dat het meest wezenlijke van het heilig Avondmaal is de oefening van de geestelijke gemeenschap met Christus, de *unio mystica*. Nee, de Heere Jezus is niet lichamelijk in brood en wijn aanwezig. Maar wel geldt het in bijzondere mate in dit sacrament dat Christus (om met de Catechismus te spreken) "*naar Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest*" nimmer van de Zijnen wijkt. Dat te geloven en te beoefenen, en daarvan de geestelijke vrucht te ontvangen, is wat de Heere met het geschenk van dit sacrament aan Zijn volk heeft gegeven.

Voor Zwingli waren de tekenen van brood en wijn niet meer dan *nuda signa*, blote tekenen, bedoeld om de herinnering op te roepen – en niet meer dan dat. Johannes Calvijn heeft de bijbelse duiding van deze tekenen beter verstaan dan Zwingli. Hij was nog maar 27 jaar toen hij in zijn *Instruction et confession de foy* (*Onderricht en belijdenis van het geloof*) hierover een korte uiteenzetting gaf.

In dat kleine, mooie boekje lezen we het volgende: "Hoewel de in de hemel verheven Christus Zijn aardse woonplaats waar wij nog pelgrims zijn, verlaten heeft, kan toch geen afstand Zijn kracht teniet doen, zodat Hij de Zijnen niet zou kunnen voeden met Zichzelf. Daarover geeft Hij ons in het Avondmaal een zo zeker en duidelijk onderricht, dat men er zonder enige twijfel van verzekerd moet zijn, dat Christus ons hier met al Zijn rijkdom niet minder present is, dan wanneer Hij tot ons gezonden zou zijn om voor onze ogen present te zijn en aangeraakt te worden met onze handen. Hij is met zo'n grote kracht en werkzaamheid present dat Hij in het Avondmaal niet alleen aan onze geest een vast vertrouwen op het eeuwige leven geeft, maar ons ook verzekert van de onsterfelijkheid van ons lichaam. (...) Onder brood en wijn zijn het lichaam en het bloed van Christus tegenwoordig gesteld, opdat wij niet alleen zouden leren dat zij van ons zijn, maar dat ze ons ook tot leven en voedsel zijn." Dat precies is het wat Olevianus in het formulier ons leren wil.

J.M.J. Kieviet

*De zaligheid
ligt vast in het
verleden. Ze is
verankerd in
wat God Zelf
heeft gedaan.*

Bidden in de eredienst.

Er is een vraag over de voorbede in de eredienst en ik zeg dan *gelijk* maar in het algemeen iets meer over het bidden in de eredienst. Dat zal de vraagsteller wel goed vinden!

Een eredienst zonder gebed is geen eredienst. Gebeden worden opgezonden, niet alleen tijdens de kerkdienst, maar ook ervoor en erna. Eigenlijk moet het eerste gebed thuis plaats vinden, persoonlijk, en moet de Heere gevraagd worden om een zegen over Zijn Woord. De Heere is het waard om, in plaats van *afwachting* naar de kerk te gaan, *verwachting* te gaan!

Het is goed om, eenmaal in Gods huis aangekomen, opnieuw te bidden. Laat het danken niet vergeten worden, want het is een grote verwaardiging, een voorrecht om een plaats in Gods huis te mogen innemen. Ik ben er voor dat dit gebed gezamenlijk plaats vindt. Dus op het moment dat de predikant onder aan de kansel staat en de kerkenraad eveneens bidt. Natuurlijk is er niets op tegen als mensen voorafgaande aan dit gebed ook nog eens voor zichzelf bidden.

Het bidden aan de voet van de kanseltrap is een persoonlijk gebed van de prediker of ouderling, net zoals iedereen op dat moment voor zichzelf een zegen moet afsmeken. Een stil gebed betekent niet dat je je slechts even stil houdt: je moet *bidden*!

Het gebed op de kansel, uitgesproken door de dominee of ouderling, moet vooral een gebed namens de gemeente zijn! De dominee moet dan geen persoonlijke dingen vragen; het is natuurlijk niet verkeerd om te zeggen: zegen Uw knecht en geef hem opening, of iets dergelijks. Maar eigenlijk moest hij dat maar thuis doen.

Laat hij beseffen dat hij namens de gemeente spreekt. Dat hij de stem der gemeente is, moet hem aansporen tot duidelijkheid. Als hij voorbede doet voor Jan Jansen, die op zaterdagavond een aanrijding had en nu in het ziekenhuis ligt, moet hij de naam van Jan Jansen noemen en iets van de omstandigheden. Als gebeden wordt voor "hem die thans gewond in het ziekenhuis ligt", weet de gemeente niet over wie het gaat. Dan is het niet meer een bidden van de gehele gemeente. Die overigens tot meeleven geroepen is en daarom het een en ander weten moet.

Er is ook een andere kant. Om allerlei details te noemen in het gebed over het ongeluk van Jan Jansen hoeft nu ook weer niet. Dan wordt het gebed een soort mededelingenrubriek. Dat hoeft niet tegenover de gemeente, het hoeft zeker niet tegenover de Heere.

In het grote gebed moet vooral niet vergeten worden te bidden om de werking van Gods Geest. Dat is absoluut noodzakelijk. Het gebed mag niet gebruikt worden om allerlei waarheden uit te stallen en zo te demonstreren hoe goed men wel niet bidden kan en hoe goed men wel niet de waarheid onder de knie heeft! Bidden is vragen om dingen die je nodig hebt.

Bedenk daarbij ook dat je in een openbaar gebed niet voortdurend Heere zegt, en die Naam als het ware gebruikt als een stopwoord. Dit gebeurt veelal onbewust en juist daarom moet er op gelet worden.

Ik vind het persoonlijk een mooie gewoonte als mannen gaan staan onder het bidden, maar we kunnen niet zeggen dat het volgens de bijbel móet. We lezen van staande bidden in de Bijbel, denk slechts aan de gelijkenis van de farizeër en de tollenaar, maar ook van knielend bidden, denk aan Daniël en aan Handelingen 20 vers 36, waar Paulus met de kerkenraad

van Efeze knielend gebeden heeft. Voor de eredienst geeft de bijbel geen expliciete voorschriften. Denken we bijvoorbeeld aan 1 Tim. 2:8 ("Ik wil dan dat de mannen bidden in alle plaatsen, opheffende heilige handen"), dan gaat het over een bidden op allerlei plaatsen, dus niet alleen in de kerk, en dan wel met de handen naar omhoog. Dat is een mooie houding, lege handen opheffen. We kunnen ze ook vouwen. Wel bedenkend dat de Heere niet in de eerste plaats let op onze knieën, onze monden en ogen, maar op ons hart! In de tijd van de hagepreken stonden de mannen beschermend om de vrouwen heen. Hoe het zij, staande bidden is niet verkeerd, maar waarom dan alleen de mannen en niet de vrouwen! Maar laten we er geen twistpunt van maken, zoals sommigen de gewoonte hebben. Twistpunten zijn er al genoeg en de meeste ook nog eens om secundaire dingen. Als het om expliciete bijbelse voorschriften ten aanzien van de eredienst gaat, spreekt de Schrift in 1 Kor. 11 bijvoorbeeld wel van de noodzaak om als vrouw met gedekt hoofd naar Gods huis te gaan.

De gemeente moet blijde en droeve dingen doorgeven aan de kerkenraad opdat er voorbede gedaan kan worden. Als vader aan tafel bidt voor Piet die naar de dokter moet en Marie die rijexamen moet afleggen, dan moet de gemeente het vanzelfsprekend vinden dat in de gemeentelijke voorbede namen en zaken worden genoemd. Meld dingen aan de kerkenraad of uw predikant!

En tenslotte wat het bidden betreft: ook het dankgebed hoort erbij. Na de preek, in de consistorie en thuis! Omdat de Heere nog zo goed is om bemoeienis met ons te hebben!

Over de eredienst en haar vele facetten is natuurlijk heel veel te zeggen, zeker over het gebed.

Moge de Heere de zondag, Zijn

Het gebed op de kansel, uitgesproken door de dominee of ouderling, moet vooral een gebed namens de gemeente zijn!

dag, met Zijn zegen bekronen!
Want Hij hoort het gebed! Met
dank voor de vraag en een harte-
lijke groet!

K. Hoefnagel

Boekbesprekingen

Dagboeken 2012

Voor Hart en Huis, Bijbels dagboek 2012, auteurs: ds. G.S.A. de Knecht, ds. A. van Heteren, ds. D.J. Budding en ds. N. van der Want, Uitgeverij Groen, Heerenveen, € 6,50, ISBN 978-09-8897-016-0.

Leven en licht, Bijbels dagboek 2012, auteurs: ds. M. Goudriaan, ds. C. Harinck, ds. W. Harinck, ds. K. Hoefnagel, ds. L.W.Ch. Ruigrok en ds. A. van de Weerd, Uitgeverij Den Hertog, Houten, € 6,90, ISBN 978-90-331-2373-3.

De Banier, dagboekkalender, 2012, gebonden, € 10,95, Uitgave De Banier, Apeldoorn, ISBN 978-90-336-3065-1. Voor elke dag is er een korte meditatie. Verder zijn kortere of langere verhalen opgenomen, citaten en andere wetenswaardigheden.

Matthew Henry, Ouders uit de Bijbel, Bijbels dagboek, gebonden, € 16,90, Uitgeverij De Banier, Apeldoorn, ISBN 978-90-336-3066-8. Samengesteld door J. Kranendonk-Gijssen. De dagboekstukjes zijn genomen uit de de Bijbelverklaringen van Matthew Henry en gaan over bekende en minder bekende echtparen uit het Oude en Nieuwe Testament.

Goede moed, Dagkalender 2012, auteurs uit de breedte van de Chr. Geref. Kerken, Uitgave Buijten & Schipperheijn, Motief, Amsterdam, ISBN 978-90-5881-578-1, € 8,-.

Ds. P. den Butter, Leve de koning! Van Samuël naar Saul, gebonden, 251 blz., € 24,50, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2428-0.

Opnieuw verscheen een boek van de hand van ds. P. den Butter. We

mogen wel zeggen dat de auteur een vruchtbare pen heeft. Het nieuwe boek gaat over 1 Samuël t/m 2 Samuël 15. Wij noemen dat historische boeken. De Joden scharen deze boeken onder de vroege profeten. Er is sprake van een profetisch karakter. We kunnen spreken van profetische geschiedschrijving. De Heere werkt heen naar de geboorte van de Zaligmaker terwijl de duivel tegenwerkt. Het gaat om Samuël en Saul. De titel luidt: 'Leve de koning!' Dit heeft allereerst betrekking op de zalving van Saul door Samuël, maar met deze titel verwijst de auteur ook naar de grote Koning, de Heere Jezus Christus en het recht dat Hij heeft om als Koning erkend te worden. In dit boek wordt ook geschreven over de hogepriester Eli. Eli was in de loop van de jaren al slapper geworden. Bij meerdere koningen wordt dit ook aangetroffen: in het begin een vurige ijver voor de zaak des Heeren en bij het klimmen der jaren verslapping. De toepassing naar onze tijd willen we aan u doorgeven. We lezen op blz. 82 "Het zal wel niet met de werkelijkheid kloppen als we zeggen dat deze dingen in onze tijd niet meer voorkomen. Ze zijn er nog steeds en sommige gevallen zijn wel erg schrijnend. De oorzaken? Bij de een zijn het de kinderen die er andere, vaak veel ruimere opvattingen op na houden, terwijl de ouders daar niet altijd tegenin willen gaan. Bij de ander zijn er duidelijk verkeerde invloeden van de kant van vrienden die heel anders denken en doen. Weer anderen gaan anders denken doordat ze gewend raken aan een slappere prediking. Maar hoe het komt, het is triest. Heel triest. Het trof ons dat er mooie lijnen getrokken worden van de ark naar Christus. We lezen op blz. 89 "Als we op deze manier de geschiedenis van de ark lezen dan zien we er inderdaad een profetie in. De ark is het teken van het wonen Gods onder Zijn volk. Daarmee is die ark een voorafschaduw van Christus. Als Hij in de volheid des tijds naar deze aarde komt, vervult Hij die ark. Dan woont God in Hem onder de mensen. De weg

van de Heere Jezus lijkt daarom veel op de weg van de ark. Zoals de ark in handen van de vijanden kwam, werd ook Christus door de vijanden gevangen genomen. De ark werd vernederd; Christus eveneens. Maar in de gevangenschap triomfeerde de ark over de machten van het kwaad: Dagon lag voorover op de grond. Christus heeft ook getriomfeerd terwijl Hij in de macht van de vijanden was. Vastgespijkerd aan het kruis heeft Hij toch al Zijn vijanden overwonnen. De kop van de slang heeft Hij vermorzeld. Paulus zegt dat Hij de overheden en machten uitgetogen en openlijk tentoongesteld en over hen getriomfeerd heeft. Het zal blijken dat de dingen zo liggen, ook al zien we er op dit ogenblik nog niet eens zoveel van. Het geloof mag echter meer zien dan wat wij met onze ogen zien. Zo laat 1 Samuël 5 ons profetisch iets zien van het grote werk dat de Heere Jezus verricht heeft." We zouden door kunnen gaan met het weergeven van treffende zaken uit dit boek. Zoals we gewend zijn van de auteur die hij de geschiedenis uit en trekt hij lijnen naar het gewone leven en naar het geestelijke leven. Wie kennis wil nemen van de geschiedenis van Samuël en Saul kan in dit boek uitstekend terecht.

Statenvertaling in de 21e eeuw, De HSV op de keper beschouwd door L.M.P. Scholten met interviews met de predikanten: ds. J.M.D. de Heer, ds. M.A. Kempeneers, ds. A. Kort en ds. P. Korteweg door L.J. van Belzen en J. de Koning uitgave Gereformeerde Bijbelstichting.

In deze gratis brochure wordt uitgelegd waarom de Gereformeerde Bijbelstichting niet achter de HSV kan staan. De HSV is eigenlijk geen herziening van de Statenvertaling maar een andere, een nieuwe vertaling. Dhr. Scholten gaat in op de verschillen in vertaalprincipes en de theologische verschillen tussen de Statenvertaling en de HSV. In de interviews vinden wij de mening van de desbetreffende predikanten over de Statenvertaling en de HSV. De onder ons bekende ds. M.A. Kempeneers noemt een aantal bezwaren tegen

de HSV. 1.De HSV is meerdere malen geen letterlijke vertaling maar eerder een verklaring." Het moet ons wat te zeggen hebben hoe getrouw en nauwkeurig de Joden de Bijbeltekst hebben overgeschreven. Uiteindelijk is het de Heere Zelf Die heeft gezorgd voor deze letterlijke overdracht. Dat verplicht ons om in de vertaling van de Bijbel zo dicht mogelijk bij de grondtekst te blijven." 2.De HSV heeft geen kanttekeningen. De Statenvertaling is niet los te denken van de kanttekeningen. Uit zuinigheidsoverwegingen is men indertijd overgegaan tot het uitgeven van de Statenvertaling zonder kanttekeningen. Het was beter geweest als dat niet was gebeurd. 3.De HSV werkt polariserend in onze gezindte. Er is een nieuw schibboleth bijgekomen. 4.Een ander groot bezwaar is dat er een kloof ontstaat tussen enerzijds de HSV en anderzijds de belijdenisschriften, formulieren en Psalmberijming. De gebruikers van de HSV komen ook verder af te staan van de bevindelijke lectuur die doordrenkt is van de Statenvertaling. In de brochure worden ook voorbeelden van tekstverschillen tussen de Statenvertaling en de HSV op volgorde van bijbelboek genoemd. Wie zich een goed oordeel wil vormen over de HSV in vergelijking met de Statenvertaling kan niet om deze zorgvuldig samengestelde brochure heen.

Persberichten

Jaarlijkse info-avond op de TUA

Denk je erover om theologie te studeren? Wil je weten of de studie iets voor je is? Wil je de sfeer aan de TUA proeven? Heb je vragen over hoe het er hier aan toe gaat?

Op 25 november vindt vanaf 19.00 uur de jaarlijkse open avond plaats op onze Theologische Universiteit. Professor dr. T.M. Hofman zal deze avond een minicollage geven, zodat je eens kunt meemaken hoe een college eruit kan zien. Hoogleraren en studenten vertellen over de opleiding en over het studentenleven.

Er is hierbij volop gelegenheid om vragen te stellen en om de gebouwen te bekijken.

Je bent van harte welkom! Neem gerust vrienden of familie mee. Het is handig als je je vooraf aanmeldt. Dit kan door een mailtje te sturen naar info@tua.nl. Tot ziens op Wilhelminapark 4 in Apeldoorn!

Middelharnis

D.V. zaterdagmiddag 26 november bevestiging en intrede van ds. G.R. Procee in één dienst in de HHK van Middelharnis- Sommeldijk aan de Olympiaweg. Bevestiger ds. D. Kranendonk van

Bornholm uit Canada. Aanvang 14.30 uur. Er is ruim voldoende parkeergelegenheid.

Als Christelijke Gereformeerde Kerk van Poederloos hebben we een pastorie mogen bouwen welke inmiddels bewoond wordt door evangelist/lerend ouderling H. Bor.

Langs deze weg zeggen wij u, na de Heere, hartelijk dank voor de ondersteunende bijdragen die we uit het hele land hiervoor mochten ontvangen.

De kerkenraad.

Kruispuntconferentie Huwelijk

Vanwege de grote belangstelling, organiseert het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ) van de Christelijke Gereformeerde Kerken samen met de Hersteld Hervormde Jongeren Organisatie (HHJO) op D.V. zaterdag 10 december 2011 opnieuw de Kruispuntconferentie Huwelijk.

We leven in een tijd waarin huwelijken onder grote druk staan. Zowel buiten als binnen de kerk is er veel gebrokenheid op dit gebied. Onder jonge stellen leven enorm veel vragen als het gaat om huwelijk en seksualiteit. Wat houdt een (christelijk) huwelijk in? Wat leert Gods Woord ons over het huwelijk? Maar ook andere onderwerpen vragen doordenking. Hoe communiceer je als man en vrouw op een goede manier met elkaar? Wat zijn de verschillen tussen man en vrouw? Hoe om te gaan met vruchtbaarheid? Onder leiding van professionele sprekers denken we over deze thema's na. Tijdens en na de maaltijden – 's middags is er een uitgebreid chinees buffet – is er alle gelegenheid om ontspannen met elkaar te praten. De stellen die de afgelopen jaren meededen, vonden het een heel leerzame conferentie. Via onze websites (www.lcj.nl en www.hhjo.nl) kunt u de ervaringen van deze deelnemers lezen.

Thema's

Huwelijk en gezin in Bijbels licht
Communicatie in je relatie!
Vruchtbaarheid... hoe ga je ermee om?!Samen één?

Sprekers

Ds. W. Pieters (HHK)
Dineke Groeneveld
Annette van Dijk-Middelkoop
Kees van Vianen en Steven Middelkoop

De dag is bestemd voor stellen die zich voorbereiden op het huwelijk of die nog niet zo lang getrouwd zijn.

Wanneer: D.V. zaterdag 10 december 2011 van 9.00 – 20.30 uur
Waar: CGK, Noordzijde 1a, Noordeloos
Prijs: € 42,50 per persoon (€ 40,- voor studenten)
Inschrijven: www.lcj.nl of www.hhjo.nl à Jongeren 16-27 à Kruispuntconferentie Huwelijk

Voor meer informatie kunt u ook mailen of bellen naar Jeugdwerkadviseur Marieke de Vries: madvries@lcj.nl / 0652583877.

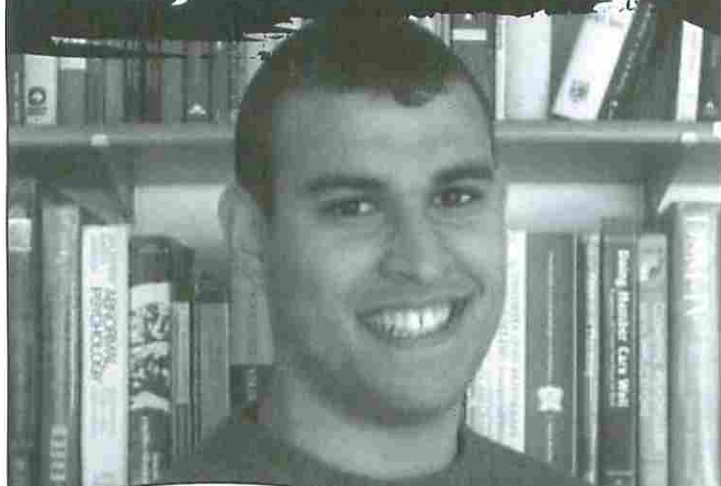
Steun het evangelisatiewerk in Gent

en bestel uw boeken bij ons.

Uw bestelling ontvangt u binnen twee dagen thuis.

Email: webwinkel@evangelischcentrum.be
Telefoon (0032)92230560

Najaarsactie SEZ

Actiedoel:

studiebeurs voor studenten
theologie in Spanje

Betaalt u mee?

Actienr.: giro 158116
t.n.v. SEZ, Hardinxveld-
Giessendam

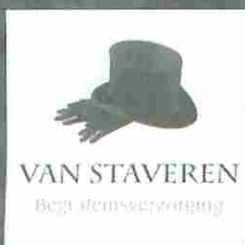
Spaanse Evangelische Zending

Misión Evangélica Holandesa para España

SEZ, Postbus 273, 3370 AG Hardinxveld-Giessendam
tel. 0184 - 61 16 07 b.g.g. 0184 - 61 55 43
e-mail: sez@kliksafe.nl

www.sez.st

De bestuursleden van de SEZ behoren tot de Prot. Kerk in Ned. (herv.),
Herst. Herv. Kerk, Chr. Geref. Kerken, Geref. Gemeenten,
Geref. Gemeenten in Ned. en Oud Geref. Gemeenten.

VAN STAVEREN
Begraafenisverzorging

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Sumatrastraat 11 2405 EM Alphen aan den Rijn (0172) 233338
info@vanstaverenbegravenisverzorging.nl
www.vanstaverenbegravenisverzorging.nl

Colofon

Dit blad is een uitgave van de stichting
Bewaar het Pand te Meerkerk.
Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren,
Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van
"Bewaar het Pand" zenden naar:
Ds. A. van Heteren, Vlaak 10,
8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C,
2959 AC Streefkerk.
Telefoon: 0184-669116.
Fax: 084-2220131.
Email: pand@solcon.nl
ING 70.43.50 t.n.v. Stichting
Bewaar het Pand te Streefkerk.
Abonnementsprijs € 13,50 per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde
Staten en Canada 12 dollar per jaar.
Advertenties € 0,36 (ex. BTW) per mm
met een kolombreedte van 6 cm.
Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Elke dag op zoek naar werk

In de winter komt Arman uit Armenië vaak met lege
handen thuis. Hoe moet je dan zeven monden voeden?

Kijk op www.winterhulp.nl

Geef op banknr. 16.10.04.555 o.v.v. Winterhulp

**Kom
over en
help**